

Іван ХИЛЬКО

*старший викладач кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,*

Натан РУДЬ

*здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок,
Миколаївський національний аграрний університет*

Ivan KHYLKO

*Senior Lecturer, Department of Economic Cybernetics,
Computer Science and Information Technology
Mykolaiv National Agrarian University,
hilko@mnaeu.edu.ua*

Nathan RUD

*Undergraduate student majoring in 072 Finance,
Banking, Insurance, and the Stock Market
Mykolaiv National Agrarian University,
rudnatan123@gmail.com*

МОДЕЛЮВАННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

MODELING DEPOSIT POLICY AS A TOOL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND FOOD SECURITY

Анотація. Досліджено роль депозитної політики як стратегічного інструменту забезпечення фінансової стійкості банківської системи та підтримки продовольчої безпеки держави. Проаналізовано динаміку депозитної бази в Україні протягом 2024–2025 років, її структуру та вплив на ліквідність банківських установ. Обґрунтовано доцільність застосування методів економіко-математичного моделювання, зокрема моделей VAR та ARIMA, для прогнозування макрофінансових зв'язків та оцінки впливу банківської ліквідності на реальний сектор економіки. Доведено, що інтеграція прогнозних підходів у депозитну політику сприяє зміцненню інвестиційної активності та стабілізації внутрішнього продовольчого ринку.

Ключові слова: депозитна політика, банківська система, фінансова стійкість, продовольча безпека, кредитування АПК, економіко-математичне моделювання, моделі VAR, моделі ARIMA, ліквідність.

Abstract. This study examines the role of deposit policy as a strategic tool for ensuring the financial stability of the banking system and supporting the country's food security. It analyzes the dynamics of the deposit base in Ukraine during 2024–2025, its structure, and its impact on the liquidity of banking institutions. The feasibility of applying economic-mathematical modeling methods, in particular VAR and ARIMA models, for forecasting macrofinancial relationships and assessing the impact of banking liquidity on the real sector of the economy is substantiated. It is demonstrated that the integration of forecasting approaches into deposit policy contributes to strengthening investment activity and stabilizing the domestic food market.

Keywords: deposit policy, banking system, financial stability, food security, agricultural lending, economic-mathematical modeling, VAR models, ARIMA models, liquidity.

В умовах глобальної нестабільності та воєнного стану в Україні, депозитна політика

стає критичним фактором фінансової стійкості. Вона не лише забезпечує ліквідність банківської системи (де частка коштів клієнтів у фондуванні сягає понад 92%), а й виступає головним джерелом внутрішніх інвестицій. Оскільки аграрний сектор є фундаментом експортного потенціалу, ефективна трансформація депозитних ресурсів у цільові кредити для АПК безпосередньо впливає на продовольчу безпеку. Необхідність точного прогнозування взаємозв'язків між банківською ліквідністю та реальним сектором економіки (зокрема через моделі VAR та ARIMA) зумовлює актуальність розробки моделей депозитної політики як інструменту стійкого розвитку.

Метою дослідження є обґрунтування та розробка підходів до моделювання депозитної політики банків як механізму забезпечення макроекономічної стабільності та підтримки продовольчої безпеки.

Депозитна політика виступає вагомим інструментом забезпечення стабільності фінансової системи та розвитку реального сектору економіки. Вона має вплив на рівень довіри населення до банківських інституцій, формування внутрішніх інвестиційних ресурсів та підтримку стратегічних напрямів державної політики, зокрема продовольчої безпеки. У країнах із розвинутою депозитною базою банки здатні ефективно фінансувати аграрний сектор, сприяючи стійкому розвитку економіки та зменшенню залежності від зовнішніх ринків.

Депозитна політика істотно впливає на ліквідність банків через формування їхньої ресурсної бази, що дозволяє задовольняти короткострокові зобов'язання перед вкладниками. Наприклад, у 2024 році обсяг депозитів фізичних осіб в українських банках досяг 1 331,6 млрд грн (збільшившись на 96,8 млрд грн з початку року). Зростання довгострокових депозитів дозволяє банкам планувати активи з більшим горизонтом, знижуючи ризик ліквідності. При цьому ставка за депозитами в Україні станом на травень 2025 року становила ~9,99 % річних.

Стабільна депозитна база створює підґрунтя для фінансової стійкості банківської системи, оскільки зменшує залежність від дорогого міжбанківського чи зовнішнього фінансування. Згідно з «Banking Sector Review» НБУ, в III кварталі 2024 року 12-місячні депозити гривні здешевшали на 0,3 п.п., до рівня 12,9 % річних, що свідчить про активну конкуренцію за ресурси.

На міжнародному рівні співвідношення депозитів до ВВП є показником довіри та глибини фінансової системи. У Китаї рівень «bank deposits to GDP» у 2021 році становив 48,67 %, тоді як в Україні у 2021 році – 27,26 %. У США цей показник перевищував 100 % у 2020 році, що свідчить про високу залученість депозитів в економіку. Порівняння таких співвідношень демонструє, що країни з високою питомою вагою депозитів мають кращі передумови для макростабільності та розвитку банківської системи [1].

Зростання депозитів та їх стабільна структура посилюють довіру населення до фінансових інституцій. У 2025 році грошова маса депозитів українських резидентів сягнула 2 757 372,5 млн грн (на кінець березня). Висока питома вага депозитів у пасивах банків (в Україні – ~88 % загальних зобов'язань) показує, що саме ресурси вкладників становлять основу зобов'язань банківської системи. Якщо населення втрачає довіру – у випадку банкрутства чи неплатоспроможності банку – відбувається відтік депозитів, що може призвести до банкрутств та системних криз.

Ефективна депозитна політика створює основу для акумуляції внутрішніх ресурсів, які банки здатні переорієнтувати на кредитування інвестиційних проєктів. Наприклад, у фінансових програмах в Україні обсяг ресурсів, доступних для бізнесу, оцінюється на рівні 341 млрд дол., з яких 72,6 % припадає на банківське фінансування (зокрема через програму «Доступні кредити 5-7-9»). Адміністрування депозитної політики може безпосередньо впливати на обсяг коштів, які банки можуть переказати в кредитування економіки [2].

У випадку України тенденція до зростання корпоративних депозитів – приклад такого впливу. За даними НБУ, протягом IV кварталу 2024 року гривневі корпоративні депозити збільшилися на 16,6 % (рік до року також +16,0 %). Збільшення депозитної бази у

корпоративному сегменті дає змогу банкам розширювати кредитування юридичних осіб з меншим ризиком та нижчою вартістю залучених ресурсів.

Розвиток депозитної політики також має вагомий ефект для стимулювання малого та середнього бізнесу (МСБ). У квоті фінансування програм для бізнесу понад третину ресурсів виділяються на МСБ через державно-підтримувані кредити – така модель показує, що через спрямування депозитів на пільгове кредитування можна впливати на економічне зростання та зайнятість. У 2024–2025 роках ЄС та ЄІБ запланували підтримку МСБ в Україні, відкривши гарантійні механізми на суму понад €1 млрд, що має стимулювати комерційні банки активізувати кредитування бізнесу на основі належної ресурсної бази [3].

У довгостроковій перспективі така орієнтація депозитної політики сприяє зростанню сектора інноваційних та інфраструктурних інвестицій, особливо коли банки використовують довгострокові депозити для фінансування проєктів у промисловості, енергетиці чи транспорту. При цьому міжнародні дослідження показують, що в країнах з більш розвиненою приватною кредитною системою (*private credit*) депозитна база значно впливає на розміри кредитування через зниження вартості капіталу.

Ефективна депозитна політика забезпечує банкам стабільну ресурсну базу, з якої формуються довгі пасиви для кредитування агропромислового комплексу. В Україні частка коштів клієнтів у фондуванні банків у III кв. 2024 р. перевищувала 92 %, що свідчить про домінування депозитів у пасивах і можливість трансформувати їх у цільове кредитування АПК. Прямий зв'язок між депозитною базою і фінансуванням агросектору проявляється через програми пільгового кредитування. У 2024 р. агровиробники залучили 46,9 млрд дол. за програмою «Доступні кредити 5–7–9 %», а за січень–серпень 2025 р. – ще 35,8 млрд дол.; на агросектор припадає близько 30 % усіх кредитів у межах програми, що підживлюється депозитними ресурсами банків.

Міжнародні інституції підсилюють мультиплікатор депозитів, знижуючи ризики для банків та спрямовуючи кошти в критичні продовольчі ланцюги. 12 вересня 2025 р. ЄБРР і ВП оголосили пакет до 100 млн дол. США для МХП (80 млн ЄБРР + 20 млн ВП) на підтримку виробництва олійних культур і експорту; у вересні 2025 р. ЄБРР також надав гарантію 5 млн дол. під кредит *Credit Agricole* для групи «Дніпровська», що розблоковує понад 12,2 млн дол. фінансування [4].

Для оцінки впливу депозитної політики на фінансову стійкість банківської системи та продовольчу безпеку доцільним є використання інструментів економіко-математичного моделювання та прогнозування. Зокрема, побудова моделей типу VAR (*Vector Autoregression*) або ARIMA дозволяє виявити лагові взаємозв'язки між динамікою депозитної бази, кредитною активністю банків та фінансуванням аграрного сектору, а також прогнозувати наслідки змін у банківському секторі на макроекономічні показники. Це підтверджується дослідженням *Bank for International Settlements (Macro-financial linkages: the role of liquidity dependence, 2018)*, у якому доведено, що залежність банків від ліквідності є ключовим чинником точності прогнозування макро-фінансових зв'язків [5].

Синергія депозитної політики з державною та міжнародною підтримкою підвищує продовольчу безпеку через доступ фермерів до оборотного капіталу й інвестицій. Світовий банк у 2023–2024 рр. розгорнув інструменти для підтримки українських фермерів, включно з ARISE та кредитними лініями, що полегшують доступ до фінансування і допомагають утримувати виробництво під час війни; у глобальному вимірі спрямовуються кредити на критичний імпорт зернових та насіння для малих виробників (напр., 130 млн дол. для Тунісу). Додатково в ЄС у 2024 р. оголошено пакет ЄІБ у 3 млрд євро для сільського господарства та біоекономіки, який разом із гарантіями InvestEU розширює кредитні можливості для агро-МСП у регіоні.

Акумулюючи значні ресурси, банки створюють умови для розширення кредитування як у корпоративному, так і в аграрному секторі, що підвищує інвестиційну активність та стимулює розвиток внутрішнього ринку. Зростання депозитної бази позитивно корелює з обсягами фінансування аграрних виробників, модернізацією виробничих потужностей і

загальним зміцненням макроекономічної стабільності.

Використання інструментів економіко-математичного моделювання, зокрема моделей VAR або ARIMA, дає змогу не лише проаналізувати, а й прогнозувати вплив депозитної політики на фінансову стійкість та продовольчу безпеку. Моделювання взаємозалежностей між банківською ліквідністю та реальним сектором економіки дозволяє підвищити точність прогнозів і сприяє прийняттю більш ефективних рішень у сфері фінансової політики.

Отже, інтеграція прогнозних підходів у процес формування депозитної політики може стати дієвим інструментом зміцнення фінансової стабільності, підтримки інвестиційної активності та забезпечення продовольчої безпеки держави.

Література

1. Bank deposits to GDP (%) : World Bank Data. *Trading Economics*. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/bank-deposits-to-gdp-percent-wb-data.html> (дата звернення: 19.03.2026).
2. Access to financing for small and medium enterprises in Ukraine (Policy paper). *Центр економічної стратегії*. 2024. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/access-to-financing-for-small-and-medium-enterprises-in-ukraine.pdf> (дата звернення: 19.03.2026).
3. European Commission and EIB Group seek to unlock over €1 billion for Ukrainian small businesses. *European Investment Bank*. 2024. 11 June. URL: <https://www.eib.org/en/press/news/european-commission-and-eib-group-seek-to-unlock-over-eur1-billion-for-ukrainian-small-businesses> (дата звернення: 19.03.2026).
4. EBRD and BII strengthen Ukraine's food security through \$100 million financing for MHP. *Європейський банк реконструкції та розвитку*. 2025. 12 вересня. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/EBRD-and-BII-strengthen-Ukraine-food-security.html> (дата звернення: 19.03.2026).
5. Ponomarenko A., Rozhkova A., Seleznev S. Macro-financial linkages: the role of liquidity dependence. *Bank for International Settlements (BIS)*. 2018. (Working Paper No. 716). URL: <https://www.bis.org/publ/work716.pdf> (дата звернення: 19.03.2026).

References

1. World Bank. Bank deposits to GDP (%). *Trading Economics*. 2021. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/bank-deposits-to-gdp-percent-wb-data.html> (Accessed: 19.03.2026).
2. Centre for Economic Strategy. Access to financing for small and medium enterprises in Ukraine (Policy paper). 2024. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/access-to-financing-for-small-and-medium-enterprises-in-ukraine.pdf> (Accessed: 19.03.2026).
3. European Investment Bank. European Commission and EIB Group seek to unlock over €1 billion for Ukrainian small businesses. 2024. 11 June. URL: <https://www.eib.org/en/press/news/european-commission-and-eib-group-seek-to-unlock-over-eur1-billion-for-ukrainian-small-businesses> (Accessed: 19.03.2026).
4. European Bank for Reconstruction and Development. EBRD and BII strengthen Ukraine's food security through \$100 million financing for MHP. 2025. 12 September. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/EBRD-and-BII-strengthen-Ukraine-food-security.html> (Accessed: 19.03.2026).
5. Ponomarenko, A., Rozhkova, A., & Seleznev, S. Macro-financial linkages: the role of liquidity dependence. *Bank for International Settlements (BIS)*. 2018. (Working Paper No. 716). URL: <https://www.bis.org/publ/work716.pdf> (Accessed: 19.03.2026).